

ЗАТВЕРДЖУЮ

Начальник

Богуславського надлісництва

Старенький С.М.

**Програма навчання власного персоналу та підрядників,
також інформування зацікавлених сторін задля запобігання збору
Червонокнижних рослин, полювання чи відлову рідкісних та тих, що
перебувають під загрозою зникнення видів.**

Метою навчання є досягнення максимального рівня ефективності роботи персоналу та підрядників, а також зачеплених сторін по попередженню збору, полювання та відлову рідкісних, підвищення рівня знань та професійних навичок працівників.

План програми навчання:

- рідкісні види та види, що перебувають під загрозою зникнення, їх оселища, які трапляються або ймовірно трапляються на території господарювання філії, їх охоронний статус;
- потенційні впливи господарських заходів на рідкісні види та види, що перебувають під загрозою зникнення та заходи з пом'якшення цих впливів;
- режим охорони рідкісних видів та видів, що перебувають під загрозою зникнення;
- збір, полювання, відлов (та збирання рідкісних видів рослин) тварин, що перебувають під загрозою.

Для визначення рідкісних видів використовувалась найкраща доступна інформація: Червона книга України, Бернська конвенція, Положення та охоронні зобов'язання для об'єктів ПЗФ (природно-заповідний фонд) та ін..

Фауна Богуславського надлісництва представлена в основному савцями - їжак звичайний, вечірниця руда, полівка, лисиця, вовк, бурозубка звичайна, куниця лісова,

кабан, козуля, білка, олень; птахами – лунь очеретяний, шуліка рудий, чапля сіра, лелека білий, зозуля.

Лучний біотип представлений у заплавах річок. Основними представниками даного біотипу є ссавці, бобер, щур водяний, полівка - економка; птахи - чапля сіра, лелека білий, В річках мешкають ссавці – видра; плазуни - черепаха болотяна.

1. Територія діяльності Богуславського надлісництва у значній мірі перекривається із територією об'єкту Смарагдової мережі Ros river valley (UA0000272).

Вказаний природоохоронний об'єкт створено для збереження рідкісних і зникаючих видів рослин і тварин, які мають міжнародний охоронний статус згідно Резолюції № 6 (1998) Бернської конвенції про охорону дикої флори та фауни, а також для збереження природних середовищ існування в Європі, оскільки містять природні середовища існування (оселища), які перелічені в Резолюції № 4 Бернської конвенції. Площа об'єкту становить 90800,1 га. Загальна характеристика даного об'єкту Смарагдової мережі наведена у таблиці.

Характеристика об'єкту Смарагдової мережі Ros river valley (UA0000272)

Назва об'єкту мережі	Код об'єкту мережі	Площа, га	Оселища	Птахи	Інші види	Всі таксони
Ros river valley	UA0000272	90800,1	24	10	13	47

У Смарагдову мережу входять такі ділянки Богуславського надлісництва: Бушевське лісництво квартали 1-16, 90 та частково 93; Ольшаницьке лісництво квартали 1-60; Богуславське лісництво 10-11, 81-84; Поташнянське лісництво квартали 1-6.

Види тварин та рослин перелічені в Резолюції 6, що попередньо були відмічені на території об'єкту Смарагдової мережі Ros river valley (UA0000272):

Жук-олень – *Lucanus cervus*

Завиток звужений – *Vertigo angustior*

Жерех – *Aspius aspius*

Чехоня – *Pelecus cultratus*

Гірчак європейський – *Rhodeus amarus*

Пічкур білоперий – *Romanogobio albipinnatus*

Щипавка звичайна – *Cobitis taenia*

В'юн звичайний – *Misgurnus fossilis*

Кумка червоночерева – *Bombina bombina*

Черепаха болотяна – *Emis orbicularis*

Беркут – *Aquila chrysaetos*

Підорлик малий – *Aquila pomarina*

Лелека білий – *Ciconia ciconia*

Зміїд – *Circaetus gallicus*

Лунь лучний – *Circus pygargus*

Балобан – *Falco cherrug*

Журавель сірий – *Grus grus*

Орлан-білохвіст – *Haliaeetus albicilla*

Ходуличник – *Himantopus himantopus*

Мородунка – *Xenus cinereus*

Видра – *Lutra lutra*

Вовк – *Canis lupus*

Півники угорські – *Iris aphylla* ssp. *hungarica*

Юринія волошковидна – *Jurinea cyanooides*

Сон розкритий – *Pulsatilla patens*

2. Потенційні впливи господарських заходів на рідкісні види та види, що перебувають під загрозою зникнення та заходи з пом'якшення цих впливів.

2.1 Негативними впливами на рослинність від лісогосподарських заходів можуть бути: зменшення біорізноманіття лісових видів, або заміна їх іншими видами, поява бур'янів, яка буде перешкоджати природному поновленню й створенню лісових культур.

Заходи з пом'якшення таких впливів:

- виявляти і заносити до технологічних схем місця зростання рідкісних і зникаючих рослинних видів, що зустрічаються на ділянці, планувати та виконувати заходи їх охорони.
- вибирати метод проведення рубки, що гарантує лісовідновлення та мінімізує пошкодження.

2.2 Негативними впливами на фауну від лісогосподарських заходів можуть бути: викликані лісозаготівлями відкладення осадів у водоймах і їх евтрофікація, зміни руслового стоку та температури води, що впливає на популяцію риб, руйнування середовища існування, втрата деревних видів, від яких залежать види диких тварин, порушення шляхів переміщення диких тварин, що веде до зменшення чисельності диких тварин, лісозаготівля та вивіз деревини порушують спокій диких тварин.

Заходи з пом'якшення таких впливів:

- зберігати лісову рослинність у буферній зоні по берегах водойм;
- використовувати природозберігаючі технології та техніку;
- заносити до технологічних схем місця зростання рідкісних і зникаючих видів фауни, що зустрічаються на ділянці, планувати та виконувати заходи з їх охорони;
- вибирати безпечний сезон проведення лісогосподарського заходу.

3. Режим охорони рідкісних видів та видів, що перебувають під загрозою.

При виявленні на території планованої діяльності об'єктів рослинного світу занесених до Червоної книги України Богуславського надлісництва у відповідності до вимог статті 11 Закону України «Про Червону книгу України» забезпечує їх охорону та відтворення шляхом:

- установа особливого правового режиму охорони рідкісних і таких, що перебувають під загрозою зникнення, видів тваринного і рослинного світу, заборони їх використання (добування та збирання) в господарських цілях;
- урахування вимог щодо їх охорони під час розроблення нормативно-правових актів;
- проведення постійного спостереження (моніторингу) за станом їх популяцій;
- створення територій та об'єктів природно-заповідного фонду, а також екологічної мережі на територіях, де перебувають (зростають) об'єкти Червоної книги України, та на шляхах міграції рідкісних і таких, що перебувають під загрозою зникнення, видів тваринного світу;
- урахування спеціальних вимог щодо охорони об'єктів Червоної книги України під час розроблення проєктної та проєктно - планувальної документації;
- сприяння природному відновленню популяцій рідкісних і таких, що перебувають під загрозою зникнення, видів тваринного і рослинного світу, інтродукції та реінтродукції таких видів у природні умови, де вони перебували (зростали);
- здійснення необхідних наукових досліджень з метою розроблення наукових засад їх охорони та відтворення;
- здійснення інших заходів відповідно до чинного законодавства.

На території де виявлені характерні житла рідкісних і зникаючих видів забороняється;

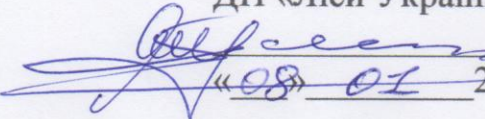
- - пошкодження рослинного або ґрунтового покриву;
- - меліоративні роботи;
- - засмічення та забруднення території;
- - прохідні рубки та суцільні рубання;
- - здійснення заходів з поліпшення санітарного стану лісів навколо місць гніздування хижих птахів занесених до Червоної книги України.

4. Ознайомити власний персонал та підрядників з «Інструкцією про порядок видачі дозволів на добування (збирання) видів тварин і рослин, занесених до Червоної книги України, форм клопотання та бланків дозволів на таке добування наказом Міністерства охорони навколишнього природного середовища України від 1 лютого 1993 року № 3 зареєстрованого в Міністерстві юстиції України 12 лютого 1993 р. та № 4 із змінами і доповненнями, внесеними наказом Міністерства екології та природних ресурсів України від 9 червня 2011 року № 196, а також проінформувати зацікавлених сторін.

ЗАТВЕРДЖУЮ

Начальник Богуславського надлісництва
філії «Столичний лісовий офіс»

ДП «Ліси України»

 Сергій СТАРЕНЬКИЙ
«08» 01 2026 рік

**Програма навчання працівників
Богуславського надлісництва з лісової сертифікації за схемою
FSC® (Forest Stewardship Council®)
(FSC-C155069)**

Ця програма розроблена на виконання розпорядження № 3 від 08.01.2026 «Про навчання працівників надлісництва щодо дотримання принципів та критеріїв FSC® (Forest Stewardship Council®), проведення роз'яснювальної роботи з працівниками про суть та значення лісової сертифікації» з метою забезпечення виконання у філії вимог принципів і критеріїв FSC®, зокрема критерію 1.6.

1. Суть та значення лісової сертифікації, зміст Принципів і Критеріїв FSC®

Лісова сертифікація – оцінка відповідності системи ведення лісового господарства встановленим міжнародним вимогам щодо управління лісами та лісокористування на засадах сталого розвитку. Метою лісової сертифікації є забезпечення економічно, екологічно і соціально збалансованого ведення лісового господарства шляхом виконання відповідних загально визначених і таких, що заслуговують на довіру стандартів.

Екологічно збалансоване і відповідальне ведення лісового господарства забезпечує заготівлю лісоматеріалів та іншої лісової продукції при одночасному збереженні біорізноманіття та продуктивності лісів, природних екологічних процесів.

Соціально орієнтоване ведення лісового господарства сприяє зростанню добробуту місцевого населення і суспільства в цілому, а також стимулює місцеве населення зберігати лісові ресурси.

Економічно життєздатне використання лісових ресурсів означає, що лісове господарство і лісокористування організовані й управляються таким чином, щоб бути прибутковими, проте не за рахунок виснаження лісових ресурсів і природних екосистем.

Сертифікація ведення лісового господарства (або лісова сертифікація) - це відносно новий процес, який швидко розвивається і стрімко змінює звичний вигляд світової торгівлі лісоматеріалами. Якщо раніше при укладанні контрактів на постачання лісопродукції покупців цікавили якість, строки постачання та ціна, то тепер до цих вимог додається ще й вимога екологічної сертифікації.

Вигоди, які отримує філія від проведення сертифікації, є такими:

- Наявність сертифікованої продукції поліпшує доступ на екологічно чутливі ринки.
- Пропозиції на постачання сертифікованої продукції зазвичай надходять від найбільш солідних компаній, тому вони більш довготривалі та стабільні.
- Сертифікація істотно поліпшує імідж філії та полегшує маркетинг його продукції.
- Сертифікована продукція зазвичай має більшу ціну отже підвищує прибуток.

Крім цього сертифікація сприяє модернізації виробничого процесу, підвищенню ефективності системи охорони праці та техніки безпеки на робочих місцях, підвищенню професійної відповідальності персоналу, забезпеченню сталості користування лісовими ресурсами, тощо.

Практично в усьому світі вкладення грошей в сертифікацію окупається і є корисним, як для бізнесу, так і для персоналу самої філії.

Сертифікація за системою FSC[®] є добровільним процесом і проводиться лише за умови бажання і готовності постійного лісокористувача засвідчити документально стале ведення лісового господарства і лісокористування у філії.

Сертифікація проводиться спеціально акредитованими Лісовою Опікунською Радою аудиторськими компаніями шляхом проведення попереднього, основного, планових та позапланових аудитів на підставі контракту, який укладається на 5 років, тобто термін дії сертифікату становить 5 років, після чого всю процедуру треба повторювати.

Сертифікаційні аудити проводяться за спеціальною програмою, яка включає зустрічі з персоналом філії, представниками місцевого населення та неурядових екологічних організацій, вивчення плану ведення лісового господарства, перевірка отриманої інформації з реаліями під час вибіркового натурного обстеження місць проведення лісогосподарських операцій та інші процедури.

В результаті основного сертифікаційного аудиту приймається рішення або про присудження письмового свідчення сталого ведення лісового господарства у філії (сертифіката FSC[®]) або про необхідність виправлення помічених під час аудиту невідповідностей з Принципами і Критеріями FSC[®]. В останньому випадку дається час на виправлення невідповідностей, після чого процедура повторюється знову. Після видачі сертифіката аудиторська компанія щорічно проводить контрольне обстеження і продовжує (або призупиняє) дію сертифіката.

2. Проведення оцінок можливого соціального та екологічного впливу та екологічних наслідків.

Одним з вимог FSC[®] є проведення оцінювання можливого впливу лісогосподарських заходів на навколишнє природне середовище та можливих соціальних і екологічних наслідків цих заходів.

Відповідно до цих вимог в надлісництві розроблена інструкція з оцінки можливого соціального та екологічного впливу лісогосподарських заходів, що плануються, та екологічних наслідків проведених лісогосподарських заходів.

3. Охорона праці і техніка безпеки.

Вимоги FSC[®] щодо охорони праці та техніки безпеки перевищують вимоги національної нормативно-законодавчої бази.

Зокрема робітники, що працюють на заготівлі лісу, мають використовувати такі засоби індивідуального захисту: каску із захистом вух та очей, одяг зі спеціального матеріалу, який неможливо прорізати бензопилою, спеціальні рукавиці та взуття з металевими вставками.

Техніка, що працює в лісі, і транспортні засоби, що здійснюють перевезення людей і вантажів, мають бути споряджені вогнsgасниками і аптечками першої допомоги, термін дії яких ще не вичерпаний.

Підприємство має забезпечити засобами захисту всіх робітників, які працюють на небезпечному транспорті або з небезпечним обладнанням та/або у шкідливих умовах. Зокрема, в шумних умовах праці (при роботі з бензопилою або на верстатах в деревообробному цеху) робітники мають працювати в захисних навушниках, на вантажно-розвантажувальних роботах – в захисних касках

4. Виявлення рідкісних видів, їх охорона і моніторинг.

Вимоги FSC[®], встановлені Критерієм 6.2, вимагають виявляти і охороняти на території надлісництва всі рідкісні та зникаючі види флори і фауни, тобто перевищують вимоги національного законодавства.

Встановлені місцеперебування рідкісних видів флори та фауни мають бути нанесені на карти (або плани) філії (лісництв).

Наявність на території надлісництва рідкісних і зникаючих видів флори і фауни, а також рослинних угруповань, занесених до Зеленої книги України, слід враховувати при плануванні і виконанні будь-яких лісогосподарських і природоохоронних заходів.

При складанні технологічних карт виконання лісогосподарських заходів місцеперебування рідкісних видів флори та фауни або рослинних угруповань слід заносити до технологічних схем, щоб при проведенні заходу не порушити природний режим їх існування. В розділ технологічної карти, де описано природоохоронні аспекти проведення заходу, робиться відповідний запис про заходи, які слід вжити для охорони таких видів або угруповань.

Підприємство повинно щорічно проводити моніторинг виявлених рідкісних і зникаючих видів флори і фауни та рослинних угруповань, занесених до Зеленої книги України.

5. Особливості відведення лісосік та проведення рубок

Вимоги FSC[®] до практики проведення лісогосподарських заходів базуються на забезпеченні екологічної та соціальної безпеки. При веденні лісового господарства слід всіляко намагатися:

- обмежити застосування суцільно-лісосічних рубок, а також площі лісосік таких рубок;
- відновлювати ліси шляхом природного поновлення;
- застосовувати аборигенні види дерев і чагарників;
- зберігати під час проведення рубок цінні та рідкісні дерева і чагарники, насінники і плюсові дерева, а також важливі для збереження біорізноманіття

елементи насаджень – сухостій, повалені, фаутні, поодинокі старовікові дерева тощо;

- обмежити спалювання порубкових решток, залишати їх для перегнивання (цілими або подрібненими спеціальним устаткуванням).

При суцільних рубках слід залишати та охороняти не менш як 5 дерев I ярусу на 1 га (серед яких цінні та рідкісні дерева, насінники і плюсові дерева), цінні та рідкісні чагарники.

При будь-яких видах рубок слід залишати у непорушеному стані:

- окресмі елементи насаджень, які є важливими для збереження біорізноманіття (сухостій, повалені, фаутні, дуплясті, поодинокі старовікові дерева тощо);
- ділянки чутливі до водної та вітрової ерозії;
- заболочені ділянки, водні об'єкти;
- куртини підросту.

Зберігати на ділянці щонайменше 5 м³ мертвої деревини різного діаметру та стадії розвитку на 1 га для забезпечення ксилобіонтної фауни природним укриттям.

Під час проведення рубок застосовувати технології, які дають змогу максимально зберігати дерева, що не підлягають вирубуванню, підріст, підлісок, трав'яний покрив та ґрунти.

Такі дерева, елементи насаджень та ділянки забороняється рубати, про що робиться відповідний запис в технологічній карті, а їх місце розташування наноситься на схему розробки лісосіки.

6. Вимоги із забезпеченням виконання у надлісництві ланцюга походження деревини.

При прийманні на роботу на посади, що передбачають відповідальність за дотримання вимог стандарту FSC[®], такі спеціалісти та робітники проходять навчання щодо дотримання вимог стандарту FSC[®] на ланцюг постачання деревини.

Інженер лісового господарства 2 категорії
філії «Столичний лісовий офіс»
ДП «Ліси України

Сергій ШЕНДРИК